

BÖLÜM 1

DEMOGRAFİK DEĞİŞİM SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE EMEKLİLERE YÖNELİK KAMUSAL POLİTİKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Sabriye Nur Güngüneş¹, Alparslan Uğur²

Özet

Bütün dünyada demografik değişimin en önemli göstergelerinden biri nüfusun yaşlanmasıdır. Artan yaşlılık mali ve kurumsal açıdan sosyal güvenlik sistemlerini etkilemektedir. Yaşlı sayılarının artmasıyla; emekli

* Bu çalışma 23-25 Mayıs 2025 tarihlerinde Gaziantep’te yapılan XI. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Sempozyumu’nda sunulan ve özet olarak yayımlanan Türkiye’de Emeklilere Yönelik Kamusal Politikaların Analizi adlı çalışmanın güncelleştirilmiş halidir.

1 Kırıkkale, Türkiye. E-posta: gungunesnur.14@gmail.com | ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7708-9670>

2 Prof. Dr., Maliye Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye. E-posta: alparslanugur@kku.edu.tr, alparslanugur@hotmail.com | ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8881-1745>

Lisans: Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası (*License: Creative Commons Attribution 4.0 International*) (CC BY 4.0).

Açık Erişim / Open Access.

DOI (kitap): <https://doi.org/10.63127/tuaz.by.217>

Tavsiye Edilen Atıf / Recommended Citation:

Güngüneş, S. N. ve Uğur, A. (2025). Demografik değişim sürecinde Türkiye’de emeklilere yönelik kamusal politikaların değerlendirilmesi. Ş. Ertekin ve E. Hanbay Kahrıman (Ed.), *Modern kamu maliyesi perspektifinden Türkiye: Demografi, vergi, teşvik, sağlık ve sosyal politikalar* içinde (ss. 1-24). Turkuaz Yayınları. <https://doi.org/10.63127/tuaz.by.217.c143>

sayıları artmakta, sosyal güvenlik kurumlarının gelirleri düşmekte, artan yaşam sürelerine bağlı olarak emekli ödemeleri ve sağlık harcamaları artmakta ve bütçeden sosyal güvenlik sistemine yapılan katkılar giderek daha yüksek boyutlara çıkmaktadır. Demografik değişim, emeklilik sistemlerinde sürekli olarak yeniden reformlar yapılmasına neden olmaktadır. Reformlarda emeklilik ve prim gün sayısı artırılmakta, aylık bağlanma oranları düşürülmekte, tamamlayıcı emeklilik sistemleri gündeme gelmektedir. Yaşlı ve emekli sayılarının hızla artışı sosyal güvenlik aktüeryal dengesinin bozulmasına neden olmaktadır. Dünyadaki duruma benzer şekilde Türkiye’de nüfus hızla yaşlanmakta, 2025 yılında 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %10,7 iken bu rakamın 2060 yılında %27’ye, 2100’de %33,6’ya ulaşması beklenmektedir. 2009 yılında emekli sayısı 9 milyon 174 bin iken 2025 yılı ağustos ayında bu sayı 16 milyon 936 bin kişiye yükselmiştir. Türkiye’de nüfusun hızla yaşlanması, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği kadar, yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin korunması açısından da yeni politika ihtiyaçlarını gündeme getirmektedir. 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içindeki payının yükselmesi emekli sayısını artırmakta, artan yaşam süresi ile birlikte emeklilik döneminin uzaması hem ekonomik hem de sosyal açıdan yeni destek mekanizmalarını zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde emeklilere maaş dışında çeşitli vergi kanunlarında muafiyet ve istisnalar sunulmakta, ulaşım hizmetlerinden indirimli faydalanma, öğrenci yurtlarında ücretsiz konaklama gibi başkaca destekler verilmektedir. Çalışmada Türkiye’de yaşanan nüfusun emeklilik sistemine etkilerine değinilmiş, artan emekli sayılarına bağlı olarak emeklilere uygulanan vergi ve diğer harcama politikaları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Demografik Değişim, Sosyal Güvenlik, Kamu Maliyesi.

JEL Kodları: J11, H55, H50.

ASSESSING PUBLIC POLICIES FOR RETIREES IN TÜRKİYE IN THE CONTEXT OF DEMOGRAPHIC CHANGE

Abstract

One of the most important indicators of demographic change worldwide is population aging. Increasing old age affects social security systems financially and institutionally. As the number of elderly people increases, the number of retirees rises, the revenues of social security institutions decrease,

pension payments and health expenditures increase due to longer life expectancy and the contributions made from the government budget to the social security system reach increasingly higher levels. Demographic change continuously necessitates reforms in pension systems. In the reforms, retirement age and the number of contribution days are increased, pension accrual rates are reduced, and supplementary pension systems are brought to the agenda. The rapid rise in the elderly and retiree population causes a deterioration in the actuarial balance of the social security system. Similar to the global trend, the population in Türkiye is rapidly aging, and the share of those aged 65 and over in the total population is expected to rise from 10.7% in 2025 to 27% in 2060 and 33.6% in 2100. While the number of retirees was 9 million 174 thousand in 2009, this number increased to 16 million 936 thousand in August 2025. The rapid aging of the population in Türkiye brings forward new policy needs in terms of protecting the quality of life of elderly individuals as well as the sustainability of the social security system. The increasing share of the population aged 65 and over raises the number of retirees and the extension of the retirement period due to longer life expectancy makes new support mechanisms necessary both economically and socially. In our country, retirees are offered various exemptions and exceptions in tax laws, in addition to their salaries and other supports such as discounted transportation services and free accommodation in student dormitories are provided. In this study, the effects of the aging population on the retirement system in Türkiye were discussed and the tax and other expenditure policies applied to retirees depending on the increasing number of retirees were analyzed.

Keywords: Demographic Change, Social Security, Public Finance.

JEL Codes: J11, H55, H50.

1. Giriş

Teknolojik gelişmelerin ve bilimsel çalışmaların hız kazanması, çevre ile ilgili sorunlarda çeşitli çözümler üretilmesi, kişilerin eğitim seviyelerinin artması, sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaşması gibi nedenlerden dolayı dünya genelinde kişilerin yaşam süresi artmaktadır. Yaşlı nüfusta meydana gelen artış ülkelerin; demografik yapılarını değiştirmekte, kamusal

politikalarını etkilemekte, başta sağlık ve sosyal yardım olmak üzere kamusal harcamalarını artırmakta, sosyal güvenlik sistemlerinin yapısını bozarak bu alanda sürekli reformlar yapılmasını gerekli kılmaktadır. Nüfusun yaşlanmasıyla emekli sayıları sürekli artış göstermekte, aktif biçimde çalışan nüfus üzerindeki yük ağırlaşmakta ve sosyal güvenlik kurumlarının gelirleri azalmaktadır. Yaşlılığa bağlı olarak emekli sayılarındaki hızlı artış devlete yeni görevler yüklemekte bu durum emeklilere yönelik kamusal politikaların geliştirilmesini ve uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Uygulanan kamusal politikalar emekli olan kişilerin emekli olmadan önce sahip oldukları ekonomik durumlarında gerileme olmaması ve sosyal devlet olmanın gerekçelerine dayanmaktadır.

Türkiye’de son yıllarda yaşlı sayılarının ve emekli sayılarının hızla arttığı görülmektedir. Emekli sayısında meydana gelen artış ile birlikte emeklilere yönelik olarak yapılan emekli maaşı ödemeleri miktar olarak artsa da enflasyon karşısında yeterli düzeylerde değildir. Emekli maaşının yanında devlet, emeklilere yönelik olarak çeşitli vergisel teşviklerin yanında başkaca kamusal politikalar da gerçekleştirmektedir. Çalışmada demografik değişim ve yaşlanan nüfusun emeklilik sistemine etkilerinden bahsedilmiş, Türk Vergi Sistemi içerisinde yer alan Gelir Vergisi Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu başta olmak üzere emeklilere yönelik vergisel muafiyetlerin ve istisnaların neler olduğu analiz edilmiş, emekli bireylerin sosyal hayata katılımlarının teşvik edilmesi amacıyla indirimli sinema bileti verilmesi, öğrenci yurtlarından ücretsiz konaklama imkânı sunulması, Ramazan ve Kurban Bayramı olmak üzere yılda iki kez bayram ikramiyesi verilmesi, ulaşım hizmetlerinden indirimli faydalanma imkânı sağlanması ve banka promosyonu uygulaması gibi politikalar değerlendirilmiştir.

2. Demografik Değişim ve Yaşlanan Nüfus

Literatürde demografik değişim olarak ifade edilen süreç genel itibarıyla 4 aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalardan birinci aşama hem doğum hem de ölüm oranlarının yüksek seviyelerde olduğu ve modern yaşam öncesi dönemi ifade eden süreçtir. Birinci aşamada nüfus artış hızı oldukça düşük düzeylerde kalmıştır. 17. yüzyılın sonuna kadar geçen ve tarım dönemi olarak da nitelendirilen bu aşamada doğum ve ölüm oranları %0,30-%0,50

seviyelerindedir. Olumsuz sağlık koşullarının ve salgın hastalıkların yaygın olduğu, savaşlar ve yiyecek kıtlığı gibi nedenlerden dolayı yüksek ölüm oranlarının yaşandığı bu dönemde, çocuk ölüm oranları yüksek düzeyde olmasına rağmen doğum kontrollerinin uygulanmaması nedeniyle doğum oranları da yüksek düzeyde gerçekleşmiştir (Seyhun, 2006:6). Demografik geçiş sürecinin ikinci aşaması sağlıkta yapılan iyileştirmeler ve çoğu hastalığın tedavisinin bulunması üzerine ölüm oranlarının azalma gösterdiği, yüksek doğum oranlarının olduğu dönemdir. 18. yüzyıldan 19. yüzyıla süren bu dönemde toplam nüfusta artış söz konusudur (Aysan, 2014:143). Bu dönemde doğum oranları sayısında azalma olmadan ölüm oranlarının düşmesi hızlı nüfus artışının belirleyicisi olarak görülmüştür. Bu durum birçok yazar tarafından nüfus patlaması olarak dile getirilmekte ve bu nüfus patlamalarının birincisinin Avrupa'da olduğu belirtilmektedir (Can, 2023:501). Demografik değişim sürecinin üçüncü aşamasında ise hem doğum hem de ölüm oranlarında düşüş meydana gelmiştir. Üçüncü aşamada geleneksel aile yapısı değişmiş ve kadınların eğitim düzeyinde artış yaşanmıştır. Bu durum yaşam şeklini değiştirmiş ve doğum oranlarında azalmayı kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu dönemde teknolojik gelişme hızlanmış, sağlık alanında ilerleme sağlanmış ve çalışma koşullarının iyileşmesiyle birlikte ölüm oranları azalmıştır. İlgili dönemde doğum ve ölüm oranları arasındaki belirleyici fark kapanmaya başlamış ve nüfus artmaya devam ederken nüfusun artış hızı düşmüştür. Üçüncü dönem olarak ifade edilen zaman dilimi 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın ortalarına kadar olan dönemi kapsamaktadır (Seyhun, 2006:6). Dördüncü aşamaya bir diğer ifade ile bitiş aşaması da denilmektedir. Bu aşamada ölüm ve doğum artış hızları eşit hale geldiği için nüfus durağan bir yapıdadır. Dördüncü aşamaya gelen toplumların genel olarak demografik geçişlerini tamamladıkları söylenebilmektedir. Sanayileşmiş ülkeler bu dönem için örnek gösterilebilir. Bu aşamada nüfusun yaklaşık olarak üçte ikisinden fazlası şehirlerde yaşamakta ve toplumun geneli eğitim hizmetlerine rahatça ulaşabilmektedir. Kadınların çalışma hayatında aktif rol almasının bir sonucu olarak ise bu kişiler annelik rollerini ertelemekte ve nüfus artış hızı azalmaktadır. Nüfus artışı %1'ler düzeyindedir (Can, 2023:516-517; Yüceşahin, 2011:12-13).

Demografik değişimin en önemli göstergesi bütün dünyada görülen nüfusun yaşlanmasıdır. Nüfus yaşlanması, nüfusun yaş yapısının değişmesi,

toplam nüfus içerisinde çocukların ve gençlerin azalmasına karşıt olarak yaşlı nüfusun artması şeklinde tanımlanmaktadır. Nüfusun yaşlanmasıyla iki temel durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki doğum oranlarının geçmiş yıllara göre sürekli olarak düşmesi, ikincisi de bağımlı nüfusun çalışma çağındaki nüfusa oranının azalmasıdır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının %10'u aşması yaşlanmanın temel bir göstergesidir (Keskin ve Koçak, 2023:279). Nüfusun yaşlanması günümüzde birçok ülke ekonomisi için yük haline gelmektedir. Dünya çapında hemen hemen her ülkede yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının artması ülkelerin yaşlı nüfus için yaptığı harcamaların artışına neden olmaktadır. Bu durum ise ülke ekonomileri bakımından ilave bir maliyet anlamına gelmektedir. Emeklilik maaşı ödemeleri ve sağlık hizmetleri başta olmak üzere yaşlı nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan harcamalar ülkelerin sosyal güvenlik harcamalarını artırmaktadır. Sosyal güvenlik harcamalarının artışı ise ülkenin bütçe dengesinin bozulmasına yol açmaktadır. Yaşlı nüfus olarak nitelendirilen nüfusta yer alan bireyler genel olarak ülkenin tüketim kısmını oluşturmakta fakat meydana gelen bu tüketim davranışına karşı olarak yaşlı nüfus mevcut durumda ekonomik olarak ülke ekonomisine çok az bir katkı sağlamaktadır (Eser ve Aksu, 2021:544).

Dünya nüfusunun yaşlanması ile birlikte ülkelerin yaşam beklenti sürelerinin artması, ortanca yaşta artış gibi değişimler meydana getirmektedir. Özellikle ülkelerin sağlık hizmetlerine yapmış olduğu harcama artışları, sağlık alanında meydana gelen teknolojik gelişmeler, sağlık hizmetlerine ulaşımın kolaylaşması, kişisel gelirin artması, eğitim seviyesinin artması gibi çeşitli faktörlerin doğrudan sonucu olarak insan ömrü uzamaktadır (Sey ve Aydın, 2019:152-153). Değişen sosyal ve ekonomik yapı doğumda beklenen yaşam sürelerinin artmasına, şehirleşme ve modern kültürün bir yansıması olarak doğurganlık hızlarının düşmesine yol açmaktadır. Özellikle modern tıptaki gelişmelere paralel olarak tedavi edilemeyen hastalıkların tedavisi, doğum ölüm oranlarının azalmasına ve yaşam sürelerinin artışına neden olmaktadır (Uyanık, 2017:73-75).

Tablo 1: Dünya Geneli Yaşam Beklentisi (1950-2023)

	Avrupa	Amerika Birleşik Devletleri	Dünya	Asya	Afrika
1950	62.0	56.5	46.4	42.0	37.2
1960	68.7	60.8	47.8	41.8	41.4
1970	70.3	63.1	56.3	54.0	45.0
1980	71.3	67.2	60.5	59.5	49.4
1990	73.1	70.6	64.0	64.0	51.7
2000	73.4	73.2	66.4	67.6	53.7
2010	76.2	75.4	70.1	71.4	58.8
2020	77.7	75.0	71.9	73.6	62.3
2023	79.1	77.3	73.2	74.6	63.8

Kaynak: (Our World in Data, 2025).

Tablo 1’de 1950 yılından 2023 yılına kadar Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Asya, Afrika ve Dünya için yaşam beklenti süreleri gösterilmektedir. 1950 yılında dünya geneli yaşam beklenti süresi 46,4 yıl iken 2023 yılında bu rakam 73,2 yıla çıkmıştır. Avrupa’daki yaşam beklenti süreleri 1950 yılında 62 yıl iken bu rakam yıllar itibariyle sürekli olarak artış göstermiş ve 2023 yılında 79,1 yıl olarak gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nin yaşam beklenti süresi 1950 yılında 56,5 yıl iken bu rakam 2023 yılına kadar sürekli artmış ve 2023 yılında 77,3 yıl olarak gerçekleşmiştir. Asya ülkelerinin yaşam beklenti süresi 1950 yılında 42 yıl iken 2023 yılında 74,6 yıla, Afrika ülkelerinde 1950 yılında 37,2 yıl olan yaşam beklenti süresi ise 2023 yılında 63,8 yıla yükselmiştir.

Tablo 2: 65 Yaş Üstü Nüfusun Toplam Nüfus İçerisinde Oranı (2025-2060) (%)

Yıllar	Türkiye	Avrupa Birliği (27 Ülke)	OECD	Dünya
2025	10,7	22,0	19,0	10,5
2035	14,2	25,6	22,1	13,2
2045	18,1	28,0	24,2	15,4
2060	27,0	29,6	26,4	18,7

Kaynak: (OECD, 2025).

Tablo 2’de 2025 yılından 2060 yılına kadar 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içerisindeki tahmini oranları yer almaktadır. Dünya genelinde 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı 2025 yılında %10,5 iken bu rakamın 2060 yılında %18,7’ye, aynı yıllar baz alındığında Avrupa Birliği’nde bu rakamın %22’den %29,6’ya, OECD ülkelerinde %19’dan %26,4’e yükseleceği tahmin edilmektedir. Türkiye’nin de OECD ve AB ortalamasına benzer bir seyir izleyeceği tahmin edilmektedir. Türkiye’de

yaşlı nüfusun oranı 2025 yılında %10,7 iken bu rakamın 2060 yılında %27'ye yükseleceği öngörülmektedir. 2060 yılında nüfusun ¼'ünden fazlasının yaşlı nüfus olması beklenmektedir.

3. Türkiye’de Nüfusun Yaşlanması

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de nüfus çok hızlı yaşlanmakta ve buna bağlı olarak politikalar uygulanmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe başkanlığı tarafından 2024-2028 yıllarını içeren aktif yaşlanma özel ihtisas komisyonu raporu hazırlanmış ve 2024-2028 yılları itibariyle yaşlılıkla ilgili yapılması gereken politika ve hedefler anlatılmıştır. Ayrıca 2025 yılı aile yılı ilan edilmiştir.

Tablo 3: Türkiye Ortanca Yaş (1950-2023)

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın
1950	20,1	19,2	21,3
1960	20,3	19,5	21,1
1970	19,0	18,6	19,4
1980	19,9	19,5	20,3
1990	22,2	21,9	22,6
2000	24,8	24,4	25,3
2010	29,2	28,7	29,8
2020	32,7	32,1	33,4
2023	34,0	33,2	34,7
2024	34,4	33,7	35,2

Kaynak: (TÜİK, 2025a).

Ortanca yaş, nüfusu oluşturan kişilerin yaşlarının küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşı olarak belirlenmektedir. Ortanca yaş dikkate alındığında nüfusun yarısı ortanca yaştan küçük, diğer yarısı ise ortanca yaştan büyük olacaktır. Tablo 3’te 1950 ve 2023 yılları arasında Türkiye’nin ortanca yaş verileri sıralanmıştır. 1950 yılında ortanca yaş erkeklerde 19,2, kadınlarda 21,3 yıl ve toplamda 20,1 yıl iken 2000 yıllardan sonra bu rakamlarda ciddi artışlar söz konusudur. Ortanca yaştan sürekli olarak artış göstermesi nüfusun da yaşlandığı anlamına gelmektedir. 2024 yılında ortanca yaş erkeklerde 33,7, kadınlarda 35,2 ve toplamda 34,4’tür. Buna göre 2024 yılı itibariyle toplam erkek nüfusunun yarısı 33,7 yaşından küçük yarısı 33,7’den büyük, toplam

kadın nüfusunun yarısı 35,2 yaşından küçük diğer yarısı da 35,2 yaşından büyüktür.

Tablo 4: Türkiye’de Yaşlı Nüfus Sayısı ve Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfus İçerisinde Oranı (1940-2100)

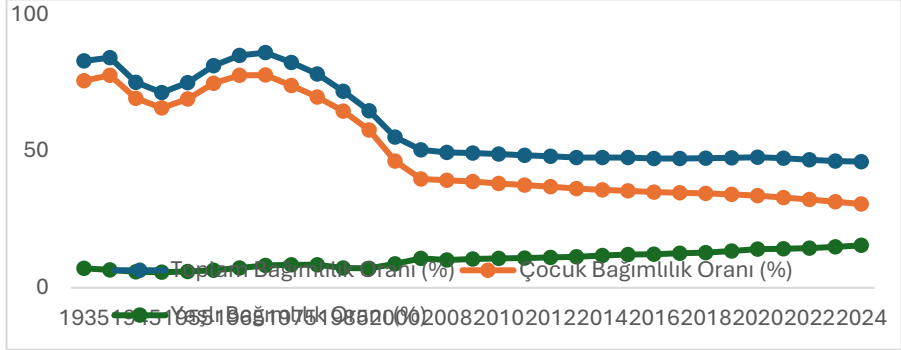
Yıl	Toplam Nüfus	65 Yaş üstü Nüfus	65 Yaş Üstü Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (%)
1940	17 820 950	629 859	3,5
1950	20 947 188	690 662	3,3
1960	27 754 820	978 732	3,5
1970	35 605 176	1 565 696	4,4
1980	44 736 957	2 113 247	4,7
1990	56 473 035	2 417 363	4,3
2000	67 803 927	3 858 949	5,7
2010	73 722 988	5 327 736	7,2
2020	83 614 362	7 953 555	9,5
2024	85 664 944	9 112 298	10,6
2030	88 188 221	11 870 872	13,5
2040	91 529 614	16 342 714	17,9
2050	93 774 618	21 617 661	23,1
2060	93 060 398	25 106 340	27,0
2070	90 043 609	27 250 171	30,3
2080	86 472 296	28 869 086	33,4
2090	82 042 735	28 414 719	34,6
2100	76 799 416	25 831 261	33,6

Kaynak: (TÜİK, 2024).

Tablo 4’te 1940 yılından itibaren yaşlı nüfus sayıları ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payları verilmiş, 2100 yılına kadar gelecekte beklenen tahmini rakamlar sıralanmıştır. 1940 yılında toplam nüfus 17 milyon kişi civarındayken 65 yaş üstü nüfus 629 bin kişi düzeyindedir. Tablodaki verilere bakıldığında ülke nüfusunun 2050 yılına kadar sürekli arttığı ve 2050 yılında Türkiye nüfusunun maksimum düzeye (yaklaşık olarak 93 milyon 774 bin kişiye) ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2100 yılına gelindiğinde ise Türkiye’de

toplam nüfusun 76 milyon kişi ve 65 yaş üstünde olan nüfusun 25 milyon kişi civarında olacağı öngörülmektedir. 1940 yılında 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %3,5 iken bu rakamın 2100 yılına gelindiğinde %33,6 düzeyine çıkacağı tahmin edilmektedir.

Şekil 1: Türkiye’de Bağımlılık Oranları

Kaynak: (TÜİK, 2025b).

Şekil 1’de Türkiye’de 1935 yılından 2024 yılına kadar bağımlılık oranları verilmiştir. Bağımlı nüfus, üretken olmayan pasif durumdaki nüfusun (çocuk 0-14 yaş ve yaşlı 65 yaş üstü) çalışma çağındaki nüfusa (15-64 yaş) oranı olarak tanımlanmaktadır. 1935’lerde çocuk bağımlılık oranı %75,7 yaşlı bağımlılık oranı %7,1 düzeylerindedir. Bu durum toplam nüfus içerisinde çocuk nüfusunun fazlalığını ve yaşlı nüfusun azlığını göstermektedir. Zamanla çocuk bağımlılık oranı düşerken yaşlı bağımlılık oranları artış göstermiştir. 2010 yılında çocuk bağımlılık oranı %38,1 ve yaşlı bağımlılık oranı %10,8 iken 2024 yılında çocuk bağımlılık oranı %30,6’ya gerilemiş ve yaşlı bağımlılık oranı %15,5’e yükselmiştir. 2024 yılında toplam bağımlılık oranı %46,1 düzeylerindedir. Gelecek yıllarda 65 yaş ve üstü nüfusun hızla artmasından dolayı yaşlı bağımlılık oranlarının çok hızlı yükseleceği beklenmektedir.

4. Türkiye’de Artan Yaşlı Nüfus ve Emekli Ödemeleri

Emeklilik, kamu otoritesi tarafından belirlenmiş çalışma süresinin sonunda işten ayrılmayla başlayan ve statü değişimini beraberinde getiren süreci ifade etmektedir. Emeklilik olgusuyla birlikte bireylerin hayatlarında önemli değişimler yaşanmaktadır. Emekli olan bireyler öncelikli olarak gelirlerinde belirli düzeyde kayıplar yaşamakta, bu kişilerin mevcut hayatlarında ve sosyal rol ve yetilerinde çeşitli değişimler meydana gelmektedir. İlerleyen süreçte emekli olma durumuna alışamayan kişiler kendilerini yalnız hissedebilmekte, benliklerini değersiz olarak düşünebilmekte ve hayatlarına ilişkin çaresizlik duygusuna kapılabilmektedir. Sayılan bu nedenlerden dolayı emekli olan kişi hayatının geri kalan dönemini planlamakta güçlük yaşayabilmektedir (SGK, 2025a). Emeklilik sürecine uyum sağlamak kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılığın nedeni ise bireylerin çalışma hayatı boyunca sahip oldukları statüleri, kimlikleri ve çalışma durumunu bağımsızlık için önemli bir husus olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır (Demirbilek, 2007:136).

Yaşlı nüfusun artmasıyla, yaşlı nüfus içerisinde yer alan bireyler ekonomik faaliyetler dışında kalmakta veya bunların işgücüne katılımları sınırlı olmaktadır. Bu durum ise ekonomik yapı içerisinde işgücünün kıt bir üretim faktörü olmasına neden olmaktadır. Yaşlı nüfusun işgücü verimliliğinin düşük olması da bu grupta yer alan bireylerin işgücü arzının azalmasına yol açmaktadır. Türkiye’de nüfusun yaşlanmasının sağlık ve emeklilik harcamalarını ciddi şekilde artırması beklenmektedir. 65 yaş üzerindeki nüfusun çok hızlı yükselmesi sosyal güvenlik açısından en önemli tehditlerden birini oluşturmaktadır (Mandracıoğlu, 2010:44).

Tablo 5: Türkiye’de Emekli Aylığı Alan Kişi Sayısı ve Emekli Aylığı Miktarı (2009-2025)

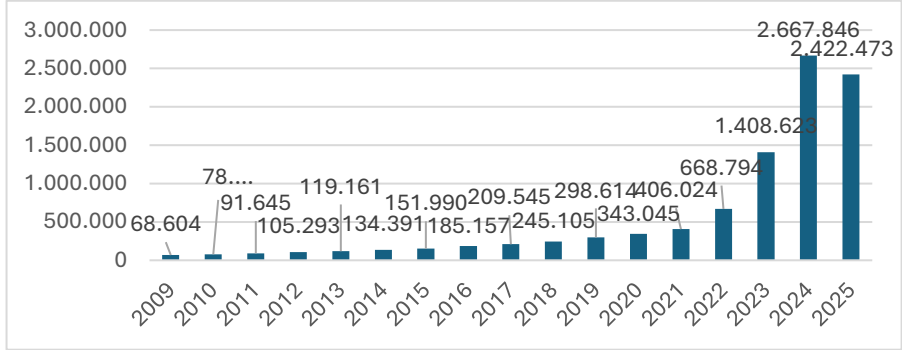
Yıllar	Emekli Sayısı (Milyon Kişi)	En Düşük Emekli Aylığı Miktarı (TL)
2009	9.174	603
2010	10.519	680
2011	10.015	767
2012	10.383	844
2013	10.596	905
2014	10.921	980
2015	11.384	1065
2016	11.755	1265
2017	12.154	1388
2018	12.613	1578
2019	12.978	1861
2020	13.261	2089
2021	13.644	2425
2022	13.933	5500
2023	16.030	7500
2024	16.677	12.500
2025	16.936 ³	16.881

Kaynak: (SGK 2025b; Euronews 2023; Anadolu Ajansı 2025a; Anadolu Ajansı 2025b verilerinden yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur).

Tablo 5’te 2009 ve 2025 yılları arasında Türkiye’de emekli aylığı alan kişi sayısı ve en düşük emekli aylığı miktarları verilmiştir. Artan yaşlı sayılarına bağlı olarak 2009 yılından 2025 yılına kadar toplam emekli sayılarında önemli artışlar söz konusudur. 2009 yılında emekli olan kişi sayısı 9 milyon 174 bin kişi iken bu rakam hızlıca artmış, 2025 yılının ağustos ayında 16 milyon 936 bin kişiye yükselmiştir. En düşük emekli aylığı ödemesi 2009 yılında 603 TL iken bu rakam yıllar itibariyle artış göstermiş, 2025 yılında 16 bin 881 TL’ye yükselmiştir.

3 2025 Ağustos ayı verileridir.

Şekil 2: Toplam Emekli Aylığı Ödemeleri (Milyon TL)

Kaynak: (SGK 2025b).

Şekil 2’de TL cinsinden toplam emekli aylığı ödemeleri verilmiştir. Gerek emekli sayılarındaki artış gerekse de emekli aylıklarında enflasyondan kaynaklı yükselişler toplam emekli aylığı ödemelerinin son yıllarda hızlıca yükselmesine neden olmuştur. 2009 yılında toplam emekli aylığı ödemelerine 68 milyar 604 milyon TL ödenirken bu rakam 2024 yılında 2 trilyon 667 milyar 846 milyon TL’ye yükselmiştir. Özellikle 2022 yılından sonraki artışlar dikkat çekicidir. 2025 yılı ağustos ayı itibariyle (ağustos ayı dahil) toplam emekli aylığı ödemeleri 2 trilyon 422 milyar 473 milyon TL düzeylerindedir. Son yıllarda emekli sayısı ve emeklilik ödemelerindeki artışın en önemli nedenleri arasında artan yaşlılık bağlamında emekli sayılarının artması ve EYT (emeklilikte yaşa takılanlar) kapsamında emekli olanlar sayılmaktadır.

5. Türkiye’de Emeklilikte Reform Çabaları

Türkiye’de 1923 yılında çıkarılan yönetmelik işçi haklarına yönelik ilk düzenleme olup, bu düzenlemeyle dağınık haldeki amele birliklerinin birleştirilmesi amaçlanmıştır. Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile devlet hazinesinden dul, yetim ve emeklilerin aylıklarının ödenmesi kararı alınmış, 1936 yılındaki İş Kanunu ile çalışanların haklarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 1945 yılında Çalışma Bakanlığı, 1946 yılında ise işçi sigortaları oluşturulmuş, 1949 yılında farklı devlet kurumlarında vazife gören memurlar için dağınık halde bulunan emekli sandıkları birleştirilmiştir. 1957 yılında hastalık sigortası yaşlılık, sakatlık ve ölüm sigortası olarak yeniden revize edilmiştir. 1961 yılında 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kabul edilmiş,

sosyal sigortalar kanunun kabul edilmesiyle, sosyal sigortalar kurumunun kurulması yolunda en önemli adım atılmış ve sigorta olgusu kurumsallaşmıştır. Oluşan bu kurumsallaşma ise sosyal güvenlik ve sosyal politika sisteminin de kurumsallaşması hususunda önemli bir hız kazandırıcı etki yapmıştır. 1971 yılında Bağ-Kur kurulmuş, 1976 yılında ise kimsesiz ve muhtaç vatandaşlara aylık bağlanmasına yönelik kanun çıkartılmıştır (Çımrın ve Durdu, 2015:64-66). 1992 senesine gelindiğinde ise emeklilik yaşı ile ilgili olarak düzenleme yapılmış, kadın çalışanların 20, erkek çalışanların ise 25 senelerini tamamlamalarının ardından çalışanlara istemeleri durumunda emeklilik hakkı tanınmıştır. 1992 senesinde getirilen uygulama, sigorta sistemi için bir tehdit olarak görülmüş, çalışan kişilerin henüz herhangi bir yaşlılık durumu ile karşılaşmadan emekli aylığına bağlanması sigorta sistemi üzerinde önemli bir yük oluşturmuştur. 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu kapsamında emeklilik yaşı kadınlar için 52, erkekler için ise 56 yaşına yükseltilmiştir. Sisteme yeni dâhil olan çalışanlarda ise emeklilik yaşı kadınlarda 58, erkeklerde 60 olarak düzenlenmiştir (Özgür, 2008:141).

Tablo 6: Türkiye Emeklilik Reformunun Aşamaları

	Yıl	Düzenleme	İçerik
1. Aşama	1999	4447 sayılı kanunla 506 sayılı kanunda yapılan değişimler	Kamu emeklilik sisteminde parametrik değişiklikler
2. Aşama	2001	4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu	Bireysel Emeklilik Sisteminin kurulması
3. Aşama	2006 (2008)	5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	Emeklilikte bütünsel dönüşüm, üç sosyal güvenlik kurumunun SGK çatısında birleştirilmesi

Kaynak: (Oran, 2017:61).

Tablo 6’da Türkiye’de emeklilik reformunun aşamaları gösterilmektedir. Türkiye’de emeklilik reformları 3 aşamada gerçekleşmiştir. Bunlardan birinci aşama 1999 yılında 4447 sayılı kanunla 506 sayılı kanunda yapılan değişimlerdir. 1999 yılında çıkarılan 4447 sayılı kanun ile Türkiye’de emeklilik yaşı erkeklerde 60, kadınlarda ise 58 yaşına yükseltilmiş, ilgili yasayla prim ödeme gün sayısı artırılmıştır (Çımrın ve Durdu, 2015:69). İkinci aşama, 2001 yılından sonra 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve

Yatırım Sistemi Kanunu’nun uygulanmaya konulması olmuştur. Türkiye’de emeklilik reformlarının sonuncusu ise 2006 yılı sonrasında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile sosyal güvenlik kurumunun tek çatı altında birleştirilmesidir. 5510 sayılı kanunla farklı isimlerle hizmet veren üç sosyal güvenlik kurumu SGK çatısında birleştirilerek bir bütünlük sağlanmıştır. 2006 yılında çıkarılan ve 2008 yılında uygulanmaya başlanan 5510 sayılı yasayla aylık bağlama oranlarının düşürülmesi, prim günlerinin uyumlaştırılması ve genel sağlık sigortasının kurulması sağlanmış, bütçe finansmanının iyileştirilmesine çalışılmış ve kayıt dışılıkla mücadele hedeflenmiştir. 5510 sayılı kanunla 1 Ekim 2008 sonrası sigortalı olanlar için kadın ve erkeklerde emeklilik yaşı 65’e yükseltilmiş, 1 Ekim 2008 öncesi işe başlayanlar için eski kanun uygulanmaya devam etmiştir.

Türkiye emeklilik düzenlemelerinden bir diğeri ise Bireysel Emeklilik Sistemidir (BES). Bireysel Emeklilik Sistemi için ilk evre olarak 2002 ve 2012 yılları arası kabul edilmiş, sistem tamamlayıcı sigorta görevi üstlenmiştir. Fakat ilk evre olarak bahsedilen yıllarda Bireysel Emeklilik Sistemi’ne olan talebin yetersiz olmasından dolayı 2013 yılında sisteme girişlerde %25 oranında devlet katkısı uygulanmıştır. 2017 yılından itibaren ise Otomatik Katılım Sistemi ile bütün çalışanların zorunlu biçimde sisteme katılımı sağlanmıştır. Otomatik Katılım Sistemi’ne katılım zorunluysen sistemde kalmak ise gönüllük esasına dayanmaktadır. Bireysel Emeklilik Sistemine devlet tarafından verilen destek 2022 yılına gelindiğinde %30 oranına yükseltilmiştir (Tanyıldızı ve Yiğiter, 2024:81).

Türkiye’de emeklilik sistemi kapsamında yapılan son düzenleme ise EYT olarak bilinen “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” olmuştur. Emeklilikte Yaşa Takılanlar için yasal düzenleme 7438 sayılı Kanunla yapılmış, kamu görevlileri için 375 sayılı KHK’ya eklenen geçici madde ile uyum sağlanmış ve 7440 sayılı Kanunla da teknik düzenlemeler tamamlanmıştır. Bu kanun 3 Mart 2023 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. EYT düzenlemesi ile 8 Eylül 1999 öncesi sigortalılar için yaş şartı kaldırılmış, emeklilik için sadece prim ve sigortalılık süresi dikkate alınmıştır. 2023 yılında yapılan EYT düzenlemesi nedeniyle 2023 yılı sonu itibariyle toplamda 2 milyon kişi emekli olmuş ve bunların bütçeye olan maliyeti yaklaşık olarak 194 milyar TL olarak hesaplanmıştır. Önümüzdeki 17 yılın sonunda ise yaklaşık olarak 4 milyon 800 bin kişinin emekli olması ve bu

emekli olan kişilerin bütçeye maliyetinin ise 577,3 milyar TL olması tahmin edilmektedir (Dünya, 2024).

6. Türkiye’de Emeklilere Yönelik Kamusal Politikalar

Türkiye’de emeklilere yönelik kamusal politikalar bağlamında önce vergisel teşvikler daha sonra diğer politikalar incelenecektir.

6.1. Vergisel Teşvikler

Vergiler yoluyla emeklilere çeşitli destekler verilmektedir. Bu kapsamda Türk vergi sistemi içerisinde yer alan vergiler incelenerek emeklilere yönelik vergi istisnaları ve muafiyetleri değerlendirilecektir.⁴

6.1.1. Gelir Vergisi Kanunu

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 23. Maddesinde gelir vergisinden istisna edilen ücret gelirleri açıklanmıştır. 23. Maddenin 11. fıkrasında “*kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20’nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları*” verginden istisnadır (193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 1961). Kanunda yer alan maddeden de anlaşılacağı üzere ücret geliri kapsamında yer alan emekli, maluliyet, yetim ve dul aylıkları gelir vergisinden istisna tutulmuştur. Fakat bu istisna tutarı en yüksek devlet memuru maaşı tutarına kadar olan kısmı kapsamaktadır. Emekli, dul, yetim ve maluliyet aylığının tutarının en yüksek devlet memuru maaşını geçmesi halinde arada kalan fark gelir vergisine tabi tutulacaktır. Bu istisnadan 506 sayılı kanunun 20. maddesinde belirtilen sigorta ve reasürans şirketleri, bankalar, sanayi odaları, borsalar, ticaret odaları veya bunların kendi personelleri için kurulan sandıklar da faydalanmaktadır.

4 Bu bölümde yalnızca emeklilere yönelik yapılan vergisel teşvikler açıklanacak; emeklilik sistemine, emeklilik yardım sandıklarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarlar konu kapsamında olmadığından değerlendirilmeye tabi tutulmayacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu’nun 24. Maddesinin 4. Fırfkasında “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre ödenen yakacak yardımı (memur, işçi ve Bağ-Kur emeklilerine avans olarak ödenenler dahil)” gelir vergisinden istisna tutulmuştur. Bu kapsamda emeklilere gider olarak yapılan yardımlarda vergi söz konusu değildir. Aynı kanunun 25. Maddesinin 3. fırfkasında tazminat ve yardımlarda vergiden istisna tutulmuştur. Bu kapsamda “kendilerine zat aylığı bağlananlara aylıkları dışında, kanunları veya statüleri gereğince verilen emekli, dul, yetim ve evlilik ikramiyeleri veya iade olunan mevduatı ve sürelerini doldurmamış bulunanlarla dul ve yetimlerine toptan ödenen tazminatlar” gelir vergisinden istisnadır. Buna göre emeklilere ödenen ikramiyeler vergi kapsamında değildir. Fakat 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20. maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen ödenen yardım, tazminat ve toptan ödemelerin en yüksek devlet memuru maaşından yüksek olması durumunda aradaki fark vergiye tabi tutulmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu’nun 25. Maddesinin 10. Fırfkasında “yabancı ülkelerde bulunan sosyal güvenlik kurumları tarafından ödenen emekli, dul, yetim ve evlenme ikramiyeleri veya iade olunan mevduat, sürelerini doldurmamış bulunanlarla, dul ve yetimlerine toptan ödenen tazminat ve yardımlar” da vergiden istisnadır. Bu kanunla emeklilerin yabancı ülkelerin sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları ikramiye ve yardımlarda da vergi söz konusu değildir (193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 1961).

6.1.2. Damga Vergisi Kanunu

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’nda damga vergisinden istisna edilen resmi işlerle ilgili kağıtlar bölümünde “*emekli, dul ve yetim maaş ve ikramiyeleri tahsisine ve alındığına dair her türlü kağıtlar*” damga vergisinden istisna tutulmuştur (488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu, 1964). Emekli kişilerin, yetimlerin ve dul bireylerin almış olduğu maaş ve ikramiyelerden damga vergisi tahsil edilmemektedir.

6.1.3. Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu

7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu’nun 4. Maddesinin g bendine göre “.....veya emekli sandıklarından (veya bu mahiyetteki kurumlardan) dul ve yetimlere bağlanan aylıklarla bu aylıklar dışında verilen emekli ikramiyeleri ile dul ve yetim evlenme ikramiyeleri ve hizmet

müddetlerini doldurmamış bulunanların dul ve yetimlerine aylık yerine toptan yapılan ödemeler ve harb malûlleriyle şehit yetimlerine tekel bey'iyelerinden ödenen paralar” veraset ve intikal vergisinden istisna tutulmuştur (7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 1959).

6.1.4. Emlak Vergisi Kanunu

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nun 8. Maddesinde “.... Cumhurbaşkanı gelirleri münhasıran kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanların, gazilerin, engellilerin, şehitlerin dul ve yetimlerinin Türkiye sınırları içinde brüt 200 m²’yi geçmeyen tek meskeni olması halinde, bu meskenlerine ait vergi oranlarını sıfıra kadar indirmeye yetkilidir” hükmü söz konusudur (1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 1970). Buna göre emeklilerin; Türkiye’den emekli olması ve başkaca bir gelirlerinin ve gayrimenkullerinin olmaması, sahip oldukları tek gayrimenkulün 200 metrekareden düşük olması ve yazlık olarak kullanılmaması (evde yaz kış oturulması) durumlarında emlak vergisi oranları sıfırdır yani bu durumda emekliler emlak vergisi ödemezler. İlgili şarttan faydalanmaları için emeklilerin gayrimenkulün bağlı bulunduğu belediyeye dilekçe ile başvurmaları gerekmektedir.

6.2. Diğer Politikalar

Emekli Aylıklarında Yapılan İyileştirmeler: Emeklilerin aylıklarının iyileştirilmesi amacıyla 2019 yılından sonra emeklilere ödenen aylıkların 1000 TL’den az olmamasına karar verilmiştir. Düzenlemenin yürürlüğü girmesiyle emekli aylıkları Nisan 2020’de 1500 TL’ye, Temmuz 2022’de 3500 TL’ye, Nisan 2023’te 7500 TL’ye ve Ocak 2024’te de 10.000 TL’ye kademeli olarak yükseltilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2024). Temmuz 2025’te ise Türkiye’de en düşük emekli maaşı 16.881 TL’ye çıkarılmıştır (Anadolu Ajansı, 2025b). 2023 yılının ekim ayına mahsus olmak üzere aylık alan emeklilere bir defaya mahsus 5000 TL’lik ödeme yapılmıştır. Emeklilere ayrıca, emekli olduktan sonra ticari faaliyet yapmaya devam edenler için aylıklarından %15 oranında kesilen Sosyal Güvenlik Destek Primi uygulaması kaldırılmıştır. Ayrıca emeklilerin talep etmeleri halinde aylıkları kendi ikametinde ödenebilmekte, ilk aylıkları ödeme süresi

beklenilmeksizin ödenmektedir. Aylıklarının haciz edilmemesi yasal olarak güvence altına alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2024).

Öğrenci yurtlarında ücretsiz konaklama: 2024 yılının emekliler yılı ilan edilmesiyle birlikte emekliler için yapılan iyileştirmelerden biri de emekli bireylere, öğrenci yurtlarında ücretsiz konaklama imkanı sağlanmasıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumu arasında imzalanan protokol neticesinde emekli olan vatandaşlarımızın, öğrenci yurtlarında herhangi bir ücret ödmeden kalmasının önü açılmıştır (Anadolu Ajansı, 2024a).

Banka promosyonları: Sosyal Güvenlik Kurumundan aylık alan emeklilerin talep etmesi halinde bankalar tarafından promosyon ödemesi söz konusudur (SGK, 2024).

Bayram ikramiyesinin verilmesi: Türkiye’de SGK, Bağ-kur ve Emekli sandığından emekli olan vatandaşlara 2018 yılından itibaren Ramazan ve Kurban Bayramlarında olmak üzere yılda iki kez bayram ikramiyesi verilmektedir. 2023 yılı için emekli başına 2000 TL olan bayram ikramiyesi 2024 yılında 3000 TL’ye ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun ek madde 18’de yapılan değişiklikle 2025 yılında 4000 TL’ye yükseltilmiştir (5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2006). 2018 yılından 2024 yılına kadar geçen zaman diliminde Türkiye’de emekli bireylere toplamda 252 milyar lira bayram ikramiyesi ödenmiştir (Anadolu Ajansı, 2025c).

Ulaşım hizmetlerinden indirimli faydalanma imkânı: 2024 yılının emekliler yılı ilan edilmesiyle birlikte ulaşım alanında emeklilere yönelik olarak indirimler uygulanmıştır. Türkiye genelinde yaşa bakılmaksızın emekli olan bireylere yüksek hızlı trenler, ana hat trenleri ve bölgesel trenlerde %10 oranında indirim söz konusudur. Ayrıca emeklilere yönelik olarak şehirlerarası otobüs biletlerinde de %20 oranında indirim uygulanmaktadır. Yalnızca 2024 yılında toplam 967 bin 337 emekli, şehirlerarası otobüs ve demiryolu seyahatlerinde indirimli biletlerden yararlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2025).

Toplu Konut İdaresi Tarafından Emeklilere Kontenjan Ayrılması: Toplu Konut İdaresi tarafından inşa edilen konutlarda belirli şartları taşıma koşulu ile emekli bireylere %20’lik kota ayrılmaktadır. Emekli bireylerin bu imkândan yararlanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları ve proje ili sınırlarında en az bir yıl ikamet etmeleri/ nüfusa kayıtlı olmaları şartı

bulunmaktadır. Ayrıca TOKİ’de kontenjana dâhil olacak emeklilerin daha önce TOKİ’den ev sahibi olmaması ve kendileri, eşleri ve velayetleri altındaki çocukları üzerine Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde tapuda kayıtlı konutlarının bulunmaması gerekmektedir. Bu kontenjandan yararlanabilmek için emeklilerin aylık hane halkı gelirlerinin yurt genelinde 16.000 TL, İstanbul ili için ise aylık 18.000 TL’yi geçmemesi ve bir hane için yalnızca 1 başvuru yapılması şartları bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025).

İndirimli Sinema Bileti: Sinema Salonu Yatırımcıları Derneği (SİSAY) ve Kültür Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü arasında yapılan protokol neticesinde SİSAY üyesi olan sinema salonlarında emeklilere %30 indirimli bilet imkânı sağlanmıştır. Bu protokol ile birlikte emeklilerin sosyal hayata ve kültürel etkinliklere katılımının artırılması amaçlanmaktadır (Anadolu Ajansı, 2024b).

İndirimli Kargo Gönderilmesi: Emeklilere yönelik olarak yapılan bir diğer uygulama ise PTT kargo ile gönderilen kargolarda %20’lik indirim sağlanmasıdır (Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2025).

7. Sonuç

Dünya nüfusu yaşlanmaktadır. Yaşlanan kişiler ülke içerisinde aktif biçimde çalışmamakta, yaş ve prim gibi çeşitli şartları sağlayanlar emekli olmaktadır. Nüfusun yaşlanması ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri üzerinde önemli yükler meydana getirmektedir. Türkiye’de de nüfusun hızla yaşlanması ve emekli sayılarının artışı sosyal güvenliğe ilişkin aktüaryel dengeyi bozmuştur. Ülkemizde 2024 yılı emekliler yılı olarak ilan edilmiştir. Ayrıca emekli olan vatandaşların sahip olduğu imkân ve yaşam koşullarının korunması ve iyileştirilmesi amacıyla emeklilere maaş dışında çok sayıda destek politikaları uygulanmaktadır. Türk Vergi Sistemi’nde; Gelir Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu ve Damga Vergisi Kanunu başta olmak üzere emeklilere yönelik olarak indirim, istisna ve muafiyetler bulunmaktadır. Vergi kanunlarının dışında emeklilere başkaca iyileştirmeler yapılmaktadır. Emeklilere yönelik olarak yapılan bu teşvik ve iyileştirmelere; Ramazan ve Kurban Bayramı olmak üzere yılda iki kez bayram ikramiyesi verilmesi, indirimli olarak ulaşım imkânının sunulması, emeklilerin devlet yurtlarından ücretsiz biçimde yararlanabilmesi, Toplu

Konut İdaresi tarafından yapılan konutlarda emekliler için kontenjan ayrılması vb. şeklinde sıralanabilir. Emekli bireylerin sahip olduğu şartların iyileştirilmesi amacıyla var olan desteklere ilaveten başkaca destekler verilebilir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

- En düşük emekli aylığının asgari ücret tutarına eşitlenmesi,
- Genç yaşta emekli olan kişilerin istihdamını sağlamak amacıyla işverenlere vergi indirimi sağlanması,
- Emekli bireylere bir defaya mahsus olmak üzere ÖTV'siz araba imkânı sağlanması,
- Emekli bireylerin kullanmış olduğu telefon hatları üzerinden Özel İletişim Vergisi'nin alınmaması,
- Emekli bireylere ekim ve kasım aylarında, kamuya ait tatil beldelerindeki sosyal tesislerde düşük fiyatlama ile tatil programları oluşturulması,
- TOKİ tarafından yapılan konutlarda emeklilere konut fiyatlarında indirim uygulanması,
- Emekli olan kişilerin emekli olduktan sonra ticari kazanç elde etmeleri durumunda ödeyecekleri vergi üzerinden indirim yapılması,
- Ülke genelinde özellikle dar gelirli emeklilerin tüketmiş olduğu elektrik, su ve doğal gaz kullanımlarında indirim uygulanması,
- Devlet huzurevlerinin hiçbir şart aramaksızın 65 yaş üstü emeklilere ücretsiz hizmet vermesi,
- Özel kesime ait huzurevi ücretlerinin belirli oranlarda kamu otoritesi tarafından karşılanması,
- Emekliler tarafından satın alınan buzdolabı, çamaşır makinası, bulaşık makinası gibi beyaz eşya üzerindeki ÖTV oranının düşürülmesi,
- Emekli bireylere yönelik olarak tüm şehirlerde belirli aralıklarla tiyatro, sinema, piknik, panayır gibi etkinliklerin düzenlenmesi ve bütün giderlerin belediyeler tarafından karşılanması,
- Belediyeler tarafından düşük gelirli emeklilere tahsis edilmek üzere konut inşa edilmesi ve bu konutların düşük kira ile emeklilere kiralanması.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2024a). Öğrenci yurtlarında ücretsiz konaklayan emekliler, Mardin'in tarihi mekanlarını ziyaret etti <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ogrenci-yurtlarında-uccretsiz-konaklayan-emekliler-mardinin-tarihi-mekanlarını-ziyaret-etti/3305552> Erişim Tarihi: 15.02.2025.
- Anadolu Ajansı (2024b). Emeklilere, sinema salonu yatırımcıları derneği salonlarında yüzde 30 indirim. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/emeklilere-sinema-salonu-yatirimcileri-dernegi-salonlarında-yuzde-30-indirim/3301379> Erişim Tarihi: 15.10.2025.
- Anadolu Ajansı (2025a). En düşük emekli aylığı 14 bin 469 liraya yükseltildi. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/en-dusuk-emekli-ayligi-14-bin-469-liraya-yukseltildi/3443748>, Erişim Tarihi: 05.10.2025
- Anadolu Ajansı (2025b). En düşük emekli aylığı 16 bin 881 liraya yükseltilecek. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/en-dusuk-emekli-ayligi-16-bin-881-liraya-yukseltilecek/3620905>, Erişim Tarihi: 05.10.2025.
- Anadolu Ajansı (2025c). Bayramda emekliye toplam 57,4 milyar lira ikramiye ödenecek. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bayramda-emekliye-toplam-57-4-milyar-lira-ikramiye-odenecek/3578748>, Erişim Tarihi: 22.05.2025.
- Aysan, M. F. (2014). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü ve Yeni Meydan Okumalar. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Can, B. (2023). Demografik Geçiş sürecinin epistemolojisi ve nüfus yaşlanmasına ilişkin genel bir değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(60), 495-543.
- Çımrın F. K. ve Durdu, Z. (2015). Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin dönüşümü ve bireysel emeklilik sistemi. *HAK-IŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 60-75.
- Demirbilek, S. (2007). Yaşlılık ve emeklilik ilişkisinin sosyolojik boyutu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1-2), 131-146.
- Dünya (2024). EYT'nin 2024 yılı maliyeti ne kadar? 4,8 milyon kişinin emekli olacağı hesaplanıyor. <https://www.dunya.com/ekonomi/eytnin-2024-yili-maliyeti-ne-kadar-48-milyon-kisinin-emekli-olacagi-hesaplaniyor-haberi-737054> Erişim Tarihi: 27.02.2025.

- Eser B. ve Küçük Aksu S. (2021). Yaşlanan nüfus, sorunlar ve politikalar: Türkiye için bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 541-556.
- Euronews (2023). Son 20 yılda en çok emekliler kaybetti: En düşük emekli maaşı asgari ücretin ne kadar gerisinde? <https://tr.euronews.com/2023/12/13/son-20-yilda-en-cok-emekliler-kaybetti-en-dusuk-emekli-maasi-asgari-ucretin-ne-kadar-geris>, Erişim Tarihi: 24.05.2025.
- Keskin, M. ve Koçak, H. (2023). Türkiye’de nüfusun yaşlanması üzerine bir swot analizi. *Sosyolojik Düşünce*, Yıl: 8, Cilt: 8, Sayı: 2, 275-303.
- Mandracıoğlu, A. (2010). Dünyada ve Türkiye’de yaşlıların demografik özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*, 49(3), 39-45.
- OECD (2025). Historical population data. <https://124.im/DexHqSm>, Erişim Tarihi: 23.05.2025.
- Oran, S. S. (2017). Türkiye’de emeklilik sisteminin finansallaşma çerçevesinde analizi: Bireysel emeklilik sistemi. *Mülkiye Dergisi*, 41 (3), 49-81.
- Our World in Data (2025). Life expectancy. <https://ourworldindata.org/life-expectancy#all-charts>, Erişim Tarihi: 27.09.2025.
- Özgür, A. (2008). Devletin yeniden yapılandırılma sürecinin emeklilik sistemine yansımaları. *Memleket Siyaset Yönetim*, 3 (6), 137-165.
- Sey, N. ve Aydın, B. (2019). Beklenen yaşam süresinin belirleyicileri: Japonya örneği üzerine ekonometrik bir inceleme. *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 3(2), 151-170.
- Seyhun, Ö. K. (2006). Avrupa Birliği’ndeki demografik dönüşümün Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği çerçevesinde iş gücü piyasalarına yansımaları. Ankara: Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- SGK (2024). Emekli promosyonu ile ilgili basın duyurusu. <https://www.sgk.gov.tr/Duyuru/Detay/Emekli-Promosyonu-Ile-Ilgili-Basin-Duyurusu-2024-03-28-06-07-51>, Erişim Tarihi: 15.02.2025.
- SGK (2025a). Emeklilik kavramı. <https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/c48be498-1e9c-4465-b7cd-fdfe15784589/Emekli-Kavrami-2022-05-15-05-14-44> Erişim Tarihi: 12.02.2025.
- SGK (2025b). Sosyal güvenlik kurumu veri uygulaması. <https://net.sgk.gov.tr/SgkVeriV2/> Erişim Tarihi: 10.11.2025.

- Tanyıldızı, H. ve Yiğiter, Ş. Y. (2024). Bireysel emeklilik sistemi'nin finansal piyasalara etkileri: 2006-2023 Türkiye örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 67, 79-87.
- TÜİK (2024). İstatistiklerle yaşlılar. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2024-54079>. Erişim Tarihi: 22.05.2025.
- TÜİK (2025a). Ortanca yaş. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=OrtancaYas>. Erişim Tarihi: 04.09.2025.
- TÜİK (2025b). Geniş yaş grupları ve yaş bağımlılık oranı. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=YasBagimlilikOrani> Erişim Tarihi: 09.11.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (2024). Emeklilerimizin sosyal güvenlik haklarında yapılan iyileştirmeler. <https://emekliler.gov.tr/sosyal-guvenlik-haklari>, Erişim Tarihi: 15.02.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2025). Emekliler. <https://talep.toki.gov.tr/emekli.html>, Erişim Tarihi: 23.05.2025.
- Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (2025). 1 milyon emekli ulaşırma hizmetlerinden indirimli faydalandı. <https://www.uab.gov.tr/haberler/1-milyon-emekli-ulasirma-hizmetlerinden-indirimli-faydalandi>, Erişim Tarihi: 12.02.2025.
- Uyanık, Y. (2017). Yaşlılık, yaşlanan nüfus ve sosyal politika. *İş ve Hayat*, Cilt 3, Sayı 5, 67-100.
- Yüceşahin, M. M. (2011). Küresel bir süreç olarak demografik dönüşüm: Mekânsal bir değerlendirme. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9 (1), 11-27.
- 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu (1970).
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (1961).
- 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu (1964).
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2006).
- 7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu (1959).